

Nr 1.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 9 april 1948 dagtecknad proposition, nr 207, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Förslaget är av följande lydelse:

Förslag

till

Förordning

med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Härigenom förordnas, att beträffande utbildningstiden för *dels* de värnpliktiga, som påbörjat eller påbörja första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd efter den 31 mars 1948, *dels ock* de värnpliktiga i övrigt, beträffande vilka Kungl. Maj:t sådant förordnar, skola tills vidare gälla följande avvikelser från bestämmelserna i 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

1. I 27 § 1 mom. A värnpliktslagen föreskriven tjänstgöring skall förkortas med nittio dagar på det sätt att, där ej Konungen beträffande värnpliktiga avsedda för handräckningstjänst annat bestämmer,

armén eller kustartilleriet tilldelad värnpliktig skall fullgöra första tjänstgöring under tvåhundra sjuttio dagar samt repetitions- och efterutbildningsövningar enligt bestämmelserna i angivna lagrum samt

flottan eller flygvapnet tilldelad värnpliktig skall fullgöra tjänstgöring i en följd i trehundra sextio dagar.

2. Värnpliktig, som i 27 § 1 mom. D värnpliktslagen avses, skall fullgöra tjänstgöring under sammanlagt högst femhundra fyrtio dagar.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Genom denna förordning upphäves förordningen den 30 maj 1947 (nr 228) rörande förkortning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga. Beträffande utbildningstiden för värnpliktig, som varit underkastad bestämmelserna i sistnämnda förordning och å vilken den nya förordningen icke blir tillämplig, skola dock den äldre förordningens bestämmelser fortfarande gälla.

Vidare ha förelagts riksdagen dels en proposition, nr 206, angående vissa frågor rörande försvarets organisation, dels ock en proposition, nr 208, angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m.

I anledning av propositionen nr 207 ha inom riksdagen väckts fem motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 360 av herr *von Heland m. fl.*, nr 369 av herr *Ewerlöf m. fl.* och nr 370 av herr *Anderson, Axel Ivar, m. fl.* och motionerna i andra kammaren nr 532 av herr *Skoglund i Dovers-
torp m. fl.* och nr 533 av herr *Edberg m. fl.*

I anledning av propositionerna nr 207 och nr 208 ha inom riksdagen väckts två motioner, nr 371 i första kammaren av herr *Bergvall m. fl.* och nr 534 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*

I anledning av propositionen nr 206 har inom riksdagen väckts bland andra en motion, nr 530, av herrar *Håstad* och *Lindberg*.

Propositionen nr 207 samt motionerna I: 360, I: 369, I: 370, II: 532 och II: 533 ha hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet.

Propositionerna nr 206 och 208 ha hänvisats till statsutskottet.

Motionerna I: 371 och II: 534 ha, såvitt angår propositionen nr 207, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Motionen II: 530 har hänvisats till statsutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet ha till behandling i sammansatt stats- och andra lagutskott hänskjutits dels propositionen nr 207 samt motionerna I: 360, I: 369, I: 370, II: 532 och II: 533, dels motionerna I: 371 och II: 534, såvitt angår propositionen nr 207, dels ock motionen II: 530 i vad motionen icke avser frågan om anslag.

I motionerna I: 369 och II: 532, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen ville besluta att under budgetåret 1948/49 de provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, vilka antagits av 1947 års riksdag, fortfarande skola äga tillämpning».

I motionen I: 370 har gjorts en hemställan av enahanda innehåll som i de nyssnämnda båda motionerna.

I motionerna I: 360 och II: 533, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte uttala, dels att i enlighet med 1945 års försvarskommittés förslag från och med år 1949 ett övningsuppehåll på två månader i den första tjänstgöringen för de värnpliktiga skall göras, dels att möjlighet bör beredas att för innevarande år utöver det av statsrådet och chefen för försvarsdepar-

tementet föreslagna övningsuppehållet på 14 dagar medge ytterligare ledighet för värnpliktiga för skördehjälp åt jordbruket».

I motionerna I: 371 och II: 534, vilka äro likalydande, har, såvitt här är i fråga, framhållits angelägenheten av att det med nuvarande ordning under vissa tider av året otillfredsställande läget i beredskapsavseende uppmärksammas och att möjligheterna att avhjälpa de förefintliga svagheterna tagas under skyndsamt övervägande senast i samband med de förslag till definitiva bestämmelser om övningstidens längd, som departementschefen förebådat, samt hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 207 måtte beakta de av motionärerna framställda synpunkterna och önskemålen.

I motionen II: 530 har, såvitt nu är i fråga, hemställts, »att riksdagen i samband med behandlingen av försvarspropositionen måtte, därest den första tjänstgöringen nedsättes till nio månader, besluta att vid armén en femtedel av värnpliktskontingenten uttages för tre månaders utbildning till gruppchefer».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen nr 207 framlagda författningsförslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionerna.

I. Gällande bestämmelser.

Enligt 1941 års värnpliktslag (SFS 1941: 967) är *utbildningstiden för värnpliktiga i allmänhet* 450 dagar, däri inberäknat tid för i vederbörlig ordning anbefallda övningsuppehåll.

Såsom närmare framgår av 27 § 1 mom. A värnpliktslagen fullgöres tjänstgöringen av armén eller kustartilleriet tilldelad värnpliktig med en första tjänstgöring, i en följd eller i två omgångar, om 360 dagar, två repetitionsövningar om vardera 30 dagar samt en efterutbildningsövning om likaledes 30 dagar. Flottan tilldelad värnpliktig fullgör tjänstgöringen antingen i en följd eller ock med en första tjänstgöring om 420 dagar. Av flygvapnet tilldelad värnpliktig fullgöres tjänstgöringen med en första tjänstgöring om 360 dagar, en repetitionsövning om 60 dagar eller två dylika övningar om vardera 30 dagar samt en efterutbildningsövning om 30 dagar.

Beträffande värnpliktiga i handräckningstjänst äger Konungen besluta om annan fördelning av den angivna utbildningstiden.

I 27 § 1 mom. B—D meddelas bestämmelser rörande *fortsatt utbildning m. m. för vissa särskilda kategorier av värnpliktiga*. Sålunda är värnpliktig, som uttagits för utbildning till officer eller underofficer vid armén eller kustartilleriet eller till underofficer vid flygvapnet, skyldig att, utöver den i det föregående angivna tjänstgöringstiden, efter första tjänstgöringens avslutande fullgöra fortsatt tjänstgöring, för utbildning till officer under högst 360 dagar och för utbildning till underofficer under högst 180 dagar. Vidare äro marinen tilldelade värnpliktiga med viss angiven utbildning skyldiga att undergå

fortsatt utbildning under en tid av 120 dagar, fördelade på två repetitionsövningar om vardera 60 dagar. Slutligen ha särskilda bestämmelser meddelats rörande värnpliktiga som idka studier för utbildning till läkare, tandläkare, apotekare, veterinär eller ingenjör m. fl. Värnpliktiga av dessa kategorier kunna sålunda åläggas fullgöra fortsatt tjänstgöring under högst 180 dagar, varjämte Kungl. Maj:t äger förordna, att den för värnpliktiga i allmänhet föreskrivna tjänstgöringstiden om 450 dagar skall, med rätt till avbrott för studiernas fullföljande, fullgöras med dels soldat- och befälsutbildning, dels fackutbildning och facktjänstgöring.

Enligt beslut av 1947 års riksdag (propositionen nr 227; riksdagens skrivelse nr 259) har genom förordningen den 30 maj 1947 (nr 228) förordnats om en provisorisk förkortning av utbildningstiden för värnpliktiga med 30 dagar.

Förkortningen innebär, att armén, kustartilleriet eller flygvapnet tilldelad värnpliktig skall fullgöra första tjänstgöring under 330 dagar och att flottan tilldelad värnpliktig skall fullgöra tjänstgöring i en följd under 420 dagar eller första tjänstgöring under 390 dagar. Flygvapnet tilldelad värnpliktig fullgör en repetitionsövning om 30 dagar i omedelbar anslutning till första tjänstgöringen. För värnpliktiga, som idka studier för utbildning till läkare m. fl., har föreskrivits en sammanlagd tjänstgöring av högst 600 dagar.

De provisoriska bestämmelserna rörande förkortning av utbildningstiden ha erhållit tillämpning å samtliga värnpliktiga, som påbörjat första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd efter den 31 mars 1947, och därjämte på vissa värnpliktiga, som inryckt till tjänstgöring tidigare.

II. Utbildningsfrågans behandling vid 1947 års riksdag.

Vid anmälan av *propositionen 1947: 227* framhöll föredragande *departementschefen, statsrådet Vougt*, att en avkortning av övningstiden för värnpliktiga icke borde få medföra en kvalitativ försämring av utbildningsresultatet och att för utbildningen sålunda även i fortsättningen borde uppställas i stort sett samma mål som före avkortningen. En effektivisering av utbildningen vore därför erforderlig om en förkortning av övningstiden skulle genomföras. Departementschefen hänvisade till att i sådant syfte under det senaste året vissa försök bedrivits inom olika delar av försvaret och förutskickade att försöken komme att intensifieras och därvid bedrivs efter flera olika riktlinjer. Bland annat skulle undersökas i vad mån de värnpliktigas intresse av en förkortad utbildningstid kunde utnyttjas för att vinna ett snabbare utbildningsresultat. En på en gång snabb och effektiv utbildning syntes icke kunna vinnas utan att de värnpliktiga bringades att i ökad omfattning själva medverka till resultatet. Att lösa denna uppgift framträdde som särskilt angeläget under trycket av de svårigheter som bristen på arbetskraft hade skapat för produktionen i vårt land. Att för försvarets del icke toges i anspråk större del av de produktiva åldrarnas tid och arbetskraft än nödvändigt vore tedde sig sålunda som ett nationalekonomiskt önskemål,

vilket krävde uppmärksamhet i väl så hög grad som kravet på budgetekonomiska besparingar.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 30 underströk *andra lagutskottet* vikten av att för försvarets vidkommande icke toges i anspråk större andel av de produktiva åldrarnas tid och arbetskraft än som vore oundgängligen nödvändigt ur försvarssynpunkt. En omsorgsfull hushållning särskilt med den unga arbetskraften vore nödvändig icke blott med hänsyn till det aktuella allmänna bristläget på arbetsmarknaden utan även på grund av den under de närmaste åren fortgående sammankrympningen av de årskullar, som efter hand skulle träda ut i produktionslivet. Det syntes därför utskottet vara av vikt, att alla möjligheter prövades att genom utbildningens rationalisering förkorta utbildningstiden, utan att för den skull det militära utbildningsresultatet kvalitativt försämrades.

III. Utredning av utbildningsfrågan.

Den 30 maj 1947 uppdrog Kungl. Maj:t åt försvarsgrenscheferna att enligt till statsrådsprotokollet antecknade direktiv verkställa utredning rörande värnpliktsutbildningens närmare utformning inom ramen för en ytterligare förkortad utbildningstid. Till utgångspunkt för utredningarna skulle tagas en inom 1945 års försvarskommitté diskuterad utbildningstid om sammanlagt 12 månader. En redogörelse för de av departementschefen för utredningsarbetet givna direktiven har lämnats å s. 6—7 i propositionen nr 207. I anledning av uppdraget ha försvarsgrenscheferna avgivit utredningar i ämnet, chefen för armén och chefen för flygvapnet den 29 samt chefen för marinen den 27 november 1947.

I sitt den 25 november 1947 dagtecknade betänkande med förslag angående försvarets organisation (SOU 1947: 72 och 73) har även 1945 års försvarskommitté avgivit vissa förslag rörande de värnpliktigas utbildning.

Över utredningarna och betänkandet ha yttranden avgivits av olika myndigheter och organisationer.

IV. Innehållet i utredningarna, remissyttrandena och propositionen.

A. Allmänt.

1945 års försvarskommitté.

Kommittén har uttalat sin anslutning till vad departementschefen och *andra lagutskottet* uttalat vid riksdagsbehandlingen av utbildningsfrågan 1947. Kommittén har förklarat, att den för sin del kommit till den övertygelsen, att det borde vara möjligt att — utan uppgivande av kravet på i stort sett bevarad effektivitet — genom rationalisering av utbildningen åtminstone tills vidare påtagligt minska övningstiden. Kommittén utginge från att det med hänsyn till önskvärdheten såväl att bibehålla de värnpliktiga vid de dem en gång bibringade färdigheterna som att lära dem hantera materiel av nytillkommande typer måste anses lämpligt att liksom nu för huvuddelen av de värnpliktiga

föreskriva repetitionsövningar om sammanlagt 60 dagar. Minskningen av övningstiden syntes kommittén böra ske genom förkortande av första tjänstgöringen och genom slopande av efterutbildningsövningen.

Beträffande *första tjänstgöringen* har försvarskommittén i anslutning till det nyss anförda räknat med att den därmed avsedda utbildningen skulle kunna bibringas vederbörande på en tid av 9 månader. För flygvapnets del hade gjorts gällande, att det, om enbart utbildningssynpunkten tillmättes betydelse, vore möjligt att med bibehållna utbildningsmål begränsa första tjänstgöringens längd till 7½ månader. En förutsättning därför vore dock, att flygvapnet, som hade ett kontinuerligt behov av värnpliktig arbetskraft för bland annat flygmaterielens betjänande och vård, med hänsyn därtill tilldelades en avsevärt större värnpliktskontingent. Då betydande olägenheter enligt kommitténs uppfattning vore förenade härmed, fann kommittén icke skäl att för flygvapnet tilldelade värnpliktiga föreslå tjänstgöringens längd annorlunda än för flertalet övriga värnpliktiga.

Vid utarbetandet av sitt förslag fann försvarskommittén sig böra utgå från att *den totala tjänstgöringstiden* för flertalet värnpliktiga skulle minskas till 11 månader (330 dagar). Härigenom beräknades vissa svårigheter uppstå beträffande flottans beredskap. Dessa syntes dock med en lämplig uppdelning av de värnpliktiga i inryckningsomgångar kunna i stort sett motverkas.

Den av försvarskommittén förutsatta övningstiden avses skola fullgöras i följande ordning:

a) För huvuddelen av armén eller kustartilleriet tilldelade värnpliktiga, inberäknat dem som skola undergå gruppchefsutbildning, räknar kommittén med en första tjänstgöring om 9 månader (270 dagar) och två repetitionsövningar om vardera en månad (30 dagar).

b) Flottan tilldelade värnpliktiga avses skola fullgöra 11 månaders (330 dagars) tjänstgöring i en följd med inryckning i fyra omgångar.

c) Vid flygvapnet har värnpliktstjänstgöringen förutsatts bli fullgjord med första tjänstgöring om 9 månader (270 dagar) och två repetitionsövningar om en månad (30 dagar) för vapenföra. Dessa avses skola inrycka i tre omgångar. En av inryckningsomgångarna avses skola fullgöra två repetitionsövningar vid armén samt övriga vapenföra värnpliktiga antingen två repetitionsövningar vid flygvapnet eller ock en repetitionsövning vid vardera flygvapnet och armén.

d) Med hänsyn till att det enligt utfärdade direktiv vid utredningen rörande värnpliktsutbildningens närmare utformning även bör övervägas, i vad mån officers- och underofficersutbildningen för värnpliktiga genom lämpliga åtgärder skulle kunna förkortas, räknar försvarskommittén, i avvaktan på resultatet av nämnda utredning, för värnpliktiga, som skola undergå sådan utbildning, med samma förlängning av övningstiden som nu.

e) För handräkningstjänst avsedda värnpliktiga beräknas skola fullgöra sin tjänstgöring, 11 månader (330 dagar), i en följd eller uppdelad på första tjänstgöring och en eller flera repetitionsövningar. Kommittén utgår från att handräkningspersonalen skall erhålla militärutbildning i sådan utsträckning.

att personalen efter kompletterande utbildning i ett skärpt läge blir användbar i vissa krigsbefattningar.

Vid försvarskommitténs betänkande funnos fogade särskilda yttranden, i vilka vissa av kommitténs ledamöter i olika hänseenden anmälde från betänkandet avvikande uppfattningar. Utskottet får härutinnan hänvisa till s. 10—12 i propositionen nr 207.

Remissutlåtandena.

Beträffande innehållet i de avgivna remissutlåtandena i hithörande delar torde få hänvisas till den utförliga redogörelsen å s. 59—65 i propositionen nr 207.

Departementschefen.

Departementschefen har förklarat, att han av olika skäl ansett sig förhindrad att framlägga något definitivt förslag rörande värnpliktstidens längd och utformning för innevarande års riksdag. I frågan om en begränsning av övningstidens längd nu bör genomföras, ehuru utformningen ej kan bli definitiv, har departementschefen yttrat:

I proposition tidigare denna dag upptager jag olika förslag beträffande försvarets organisation, som framlagts av 1945 års försvarskommitté. Jag har dock icke ansett det möjligt att nu genomföra den begränsning av värnpliktskontingenten, som kommittén förordat, ej heller huvudparten av de organisationsförändringar, som skulle bli en följd av denna. Av kommittén genom dessa åtgärder åsyftade lättnader för produktionen i vårt land och ekonomiska besparingar kunna sålunda ej nu genomföras. Under dessa förhållanden anser jag det så mycket mera angeläget, att de åtgärder icke skjutas på framtiden, vilka innebära att icke mera arbetskraft bindes vid försvaret genom övningstidens längd än vad som är oundgängligen erforderligt. Ehuru jag väl beaktat de invändningar från de militära myndigheternas sida, som knyta sig till en ytterligare nedsättning av övningstiden, håller jag före att ett gott utbildningsresultat skall kunna vinnas på kortare tid, om effektivare utbildningsmetoder komma till användning och de värnpliktigas ökade intresse för utbildningens bedrivande på olika sätt kan bättre utnyttjas än hittills. Jag är dock medveten om att vissa svårigheter kunna finnas att omedelbart uppnå resultat i form av en icke försämrad utbildning. I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag nu ej är beredd att ta ställning till försvarskommitténs förslag att indraga efterutbildningsövningen.

B. Armén.

1945 års försvarskommitté.

I avvaktan på resultatet av arméchefens utredning har kommittén endast framlagt en preliminär plan för värnpliktstjänstgöringens fullgörande, vilken tjänat som underlag för de av kommittén framlagda organisationsförslagen och kostnadsberäkningarna. Kommittén har föreslagit, att huvuddelen av de värnpliktiga skall inrycka omkring den 15 juni och fullgöra första tjänstgöringen i en följd. Jordbrukare m. fl. föreslås skola inrycka den 15

april och hemförlovas under tiden omkring den 15 juli—den 15 september med möjlighet till anpassning av tiden för avbrottet efter ortens förhållanden. Utbildningen för dessa skulle därefter samordnas med utbildningen för huvuddelen av de värnpliktiga. Beträffande de skäl kommittén anfört till stöd för dessa förslag får utskottet hänvisa till s. 12—14 i propositionen nr 207.

För vissa speciella förband, nämligen krigsskolans övningskompani, infanteriskjutskolans övningskompani, garnisonskompaniet samt övningstrupp för vissa andra skolor, har kommittén föreslagit andra in- och utryckningstider än de ovan angivna.

Till *handräckningstjänst* avsedda värnpliktiga ha föreslagits skola fullgöra sin tjänstgöring på sådant sätt, att tillgången på handräckningspersonal bäst svarar mot det vid olika perioder under året något skiftande behovet.

Vad beträffar tjänstgöringen för de till värnpliktig *officers- eller underofficersutbildning* uttagna föreslår kommittén i avvaktan på resultatet av pågående utredning ingen förändring beträffande den fortsatta tjänstgöringens längd och fördelning.

Beträffande till utbildning i *specialtjänst* uttagna värnpliktiga — läkare, tandläkare m. fl. — räknar kommittén tills vidare med oförändrade former för tjänstgöringens fullgörande. Kommittén anser, att spörsmålet om ifrågasvarande värnpliktigas utbildning bör avgöras först då resultatet av förenämnda utredning föreligger. En avkortning av tjänstgöringstiden motsvarande den som beträffande första tjänstgöringen föreslagits för övriga värnpliktiga synes emellertid möjlig att genomföra.

Arméchefens utredning.

Utredningsarbetet har fullgjorts genom en av chefen för armén tillsatt kommitté med t. f. inspektören för infanteriet och kavalleriet, översten A. R. D. Meyerhöffer såsom ordförande.

Inom armén har bedrivits en omfattande försöksverksamhet i syfte att effektivisera utbildningen. Chefen för armén har framhållit, att de verkställda försöken givit vid handen, att specialisering och differentiering av utbildningen samt begränsning av utbildningsmålen äro nödvändiga även med elva månaders första tjänstgöring och att med en förkortad utbildning målsättningen måste ytterligare begränsas och specialiseringen drivas än längre. Försök ha företagits att på olika vägar stimulera de värnpliktigas intresse för utbildningen. Beträffande innebörden av de gjorda försöken och de därvid vunna erfarenheterna får utskottet hänvisa till den i propositionen lämnade redogörelsen (s. 17 och ff.). Arméchefen har ställt sig synnerligen tveksam till lämpligheten över huvud taget av gruppchefsutbildning under en så kort tid som nio månader. Den måste, framhåller han, leda till ytlighet och medföra ett rent självbedrägeri. Arméchefen har påyrkat, att för gruppchefsutbildningen måtte avses 15 månader. Undervisningen för de värnpliktiga i icke militära ämnen måste enligt arméchefens uppfattning begränsas, om övningstiden förkortas.

En första tjänstgöring om nio månader borde enligt arméchefens uppfattning i stort få följande indelning:

rekrytskola — fem månader,
soldatskola — två månader,
vinterutbildning — en månad,
fälttjänstövningar — en halv månad,
juluppehåll — en halv månad.

Beträffande huvuddelen av de värnpliktiga har arméchefen föreslagit: inryckning omkring den 15 april;

ett sammanhängande uppehåll om två månader, som icke inräknas i tjänstgöringen och under vilket de värnpliktiga äro oavlönade; ungefärliga tiden den 15 juli—den 15 september; tiden bör variera något allt efter förhållandena i olika delar av landet; samt

utryckning omkring den 15 mars.

Inga ändringar ha ansetts böra för närvarande vidtagas i fråga om gruppen K:s inryckning. Denna borde alltså börja sin tjänstgöring i mitten av juni och fullfölja denna i en följd utan sommaruppehåll. Därigenom komme vid förbanden samtliga värnpliktiga att i mitten av september ha nått samma utbildningsståndpunkt, vilket möjliggjorde erforderliga omflyttningar mellan gruppen K och huvuddelen av de värnpliktiga.

Arméchefen har förutsatt, att tjänstgöringstiden för värnpliktiga, som uttagits för utbildning i specialtjänst, såsom läkare, tandläkare, veterinär m. fl., skall förkortas med tre månader.

I arméchefens utredning har slutligen framhållits, att en minskning av tiden för första tjänstgöringen till nio månader automatiskt också medförde en minskning av kuppberedskapen. Inkallandet av krigsmässigt organiserade förband för repetitionsövningar samt för efterutbildning och omskolning komme att avsevärt stärka kuppberedskapen. Vid politiskt spänt läge måste därutöver ytterligare skärpning av beredskapen äga rum. Föreskrifterna i värnpliktslagen om beredskapsövning borde därför kvarstå för att inkallelse av utbildad trupp snabbt skulle kunna ske.

Värnpliktsutbildningen under år 1948.

Då det under remissbehandlingen befanns omöjligt att redan under år 1948 framlägga slutliga förslag beträffande värnpliktsutbildningens ordnande på längre sikt, anmodades chefen för armén att verkställa utredning, hur en till 9 månader förkortad första tjänstgöring lämpligen borde anordnas under detta år. Det förutsattes därvid, att berörda tjänstgöring för huvuddelen av arméns värnpliktiga skulle äga rum i en följd med in- och utryckning på sådana tider, att utrymme funnes för ett uppehåll om 14 dagar för skörd eller annan samhällshjälp. Under uppehållet skulle utgå lön, men tiden för uppehållet skulle icke inräknas i de nio månaderna.

I skrivelse den 14 januari 1948 till överbefälhavaren har chefen för armén framlagt utredning i angivna hänsenden. I utredningen diskuteras fyra alternativ.

Alternativ I innebär för värnpliktiga i allmänhet första tjänstgöring i två omgångar, den första i 8½ månader (varav ½ månad skördeuppehåll) under tiden den 1 april—den 15 december 1948 och den andra, efter ett uppehåll om 13 månader, under tiden den 15 januari—den 15 februari 1950, alltså andra året efter inryckningen. I omedelbar anslutning till den senare omgången skulle anordnas en repetitionsövning om 30 dagar. För värnpliktiga tillhörande grupp K skulle tjänstgöringen äga rum i en följd under tiden den 15 juni 1948—den 15 mars 1949.

Ehuru alternativet medför avsevärda militära fördelar, har chefen för armén funnit olägenheterna, och närmast då de civila, vara så betydande, att han icke kunnat tillstyrka detsamma.

Alternativ II innebär, att första tjänstgöringen skulle äga rum i en följd med inryckning på hösten.

Med hänsyn främst till de militära olägenheterna — den förberedande utbildningen skulle väsentligen äga rum under en ur utbildningssynpunkt olämplig årstid och förbandsövningar skulle icke kunna anordnas — har detta alternativ avstyrkts.

Alternativ III innebär första tjänstgöring i en följd med inryckning för samtliga omkring den 1 juni 1948 och utryckning omkring den 15 mars 1949.

Med hänsyn till tiden för studentexamens avläggande har chefen för armén ansett lämpligare, att värnpliktiga tillhörande grupp K inryckte den 15 juni. För att utryckning skulle kunna ske för samtliga värnpliktiga den 15 mars 1949, borde värnpliktiga tillhörande grupp K, liksom hittills varit fallet, icke tilldelas skördeuppehåll eller tagas i anspråk för militär skördehjälp. Ehuru gemensam utbildning alltså icke från början kunde organiseras för värnpliktiga i allmänhet och grupp K, bleve det dock möjligt att från och med omkring den 1 oktober samordna båda dessa kategoriers utbildning.

Chefen för armén har kommit till den uppfattningen, att alternativ III är att föredraga framför alternativ I och II. Av skäl, som i det följande kommer att anföras, har arméchefen emellertid icke ansett sig kunna oreserverat tillstyrka en lösning av frågan i denna riktning.

Alternativ IV, vilket av chefen för armén förordas, innebär första tjänstgöring i en följd:

för huvuddelen av värnpliktiga i allmänhet under tiden den 20 maj 1948—den 15 mars 1949 (med skördeuppehåll 14 dagar, juluppehåll 17 dagar och utrymme för militär skördehjälp under ytterligare 10 dagar),

för värnpliktiga i allmänhet tillhörande kavalleriet och hästanspända artilleriförband (A 2, A 4 och A 5) i 11½ månader, under tiden den 1 april 1948—den 15 mars 1949 (med skördeuppehåll 14 dagar och juluppehåll 17 dagar),

för värnpliktiga tillhörande grupp K — med undantag av dem som tilldelats kavalleriet och hästanspönt artilleri — under tiden den 15 juni 1948—den 15 mars 1949 (med juluppehåll 17 dagar) samt

för värnpliktiga tillhörande grupp K och tilldelade kavalleriet och hästanspönt artilleri i 11 månader under tiden den 15 juni 1948—den 15 maj 1949.

Beträffande de skäl, som enligt arméchefens uppfattning tala för och emot de olika alternativen, får utskottet hänvisa till propositionen (s. 30 ff.).

Departementschefen.

Departementschefen har beträffande arméns utbildningsfråga uttalat:

I direktiven för de utredningar, som försvarsgrenscheferna förlidet år erhöllo uppdrag att verkställa, förutsattes, att nuvarande utbildningsmål skulle i väsentliga delar och i görligaste mån bibehållas. Övningstidens förkortning avsågs skola i första hand vinnas genom att utbildningen i olika hänseenden effektiviserades, varvid de värnpliktigas intresse och känsla av medansvar för utbildningen i görligaste mån skulle tillvaratagas. I syfte att utreda möjligheterna i sistnämnda avseende ha omfattande försök ägt rum under det senaste utbildningsåret.

Vad först armén beträffar ha försöken varit upplagda på många olika sätt och äro icke ännu i alla delar avslutade. Det är därför för tidigt att nu fälla något slutligt omdöme rörande möjligheterna att efter dessa linjer effektivisera utbildningen. Jag delar arméchefens uppfattning, att försöksverksamheten bör fullföljas under kommande utbildningsår. Då erfarenheterna från de redan verkställda försöken därvid kunna tillvaratagas, torde det finnas anledning förvänta, att resultaten skola kunna bli bättre än hittills.

Såsom av arméchefens utredning framgår ha försök ägt rum även efter andra linjer än nyss berörts. Ett flertal goda uppslag för utformningen av värnpliktsutbildningen ha därvid framkommit. Av särskilt intresse äro härvid försöken med förenklad gruppchefsutbildning och med rationalisering av beväpnningen i syfte att minska antalet vapentyper inom gruppen. Möjligheterna att gå fram efter dylika riktlinjer äro emellertid ännu svåra att överblicka, icke minst ur organisatoriska och ekonomiska synpunkter.

Enligt de av 1947 års riksdag beslutade provisoriska bestämmelserna utgör utbildningstiden för huvuddelen av de värnpliktiga vid armén 14 månader, varav 11 månader utgör första tjänstgöring. Försvarskommittén har räknat med att tiden för första tjänstgöring genom att utbildningen effektiviseras skall kunna nedbringas till 9 månader. Samma tid har föreslagits av chefen för armén för den händelse att den sammanlagda utbildningstiden skall minskas med 2 månader.

Den föreslagna minskningen av första tjänstgöringen har föranlett erinran från de militära myndigheternas sida, och även andra myndigheter ha uttalat betänkligheter mot en så avsevärd nedsättning av övningstiden. Med hänsyn till de möjligheter att effektivisera utbildningen, som i olika avseenden torde stå till buds, anser jag mig dock kunna förorda att en nedsättning sker. I likhet med försvarskommittén räknar jag med att utbildningstiden under första tjänstgöringen skall utgöra 9 månader och förutsätter härvid att utbildningsmålen icke begränsas mer än som är oundgängligen nödvändigt.

Såväl försvarskommittén som chefen för armén ha förutsatt, att inom den sålunda begränsade utbildningstiden icke kan beredas utrymme för skördeuppehåll eller militär skördehjälp. Med anledning därav har föreslagits ett två månaders uppehåll under sommaren. Enligt försvarskommitténs förslag skulle detta uppehåll i utbildningen i huvudsak anordnas endast för värnpliktiga jordbrukare, medan arméchefen räknat med att även andra värnpliktiga skulle få del därav. I förslagen har förutsatts, att de värnpliktiga under uppehållet icke skulle åtnjuta de ekonomiska förmåner, som äro förenade med tjänstgöring. Förslagen ha tillstyrkts av samtliga remissmyndigheter, i allmänhet med förord för försvarskommitténs förslag.

En uppdelning av de värnpliktiga i två skilda grupper med olika inryckningstider medför ett flertal svårbedömbara konsekvenser ur organisatorisk synpunkt. Enär å andra sidan arméchefens förslag torde vara förenat med allvarliga olägenheter ur social synpunkt, kan jag icke för närvarande tillstyrka något av förslagen.

Då emellertid ett uppehåll i utbildningen med hänsyn till jordbrukets behov av arbetskraft under skördetiden åtminstone de närmaste åren torde vara oundgängligen erforderligt, föreslår jag i enlighet med arméchefens förslag rörande utbildningen under år 1948, att i avvaktan på ytterligare överväganden ett uppehåll om 14 dagar inlägges under sommaren på för jordbruket lämplig tidpunkt. Utrymme för detta uppehåll torde icke finnas inom ramen för den av mig nyss förordade övningstiden, och jag förutsätter därför, att tiden för uppehållet icke skall inräknas i övningstiden. De värnpliktiga böra under uppehållet åtnjuta ekonomiska förmåner enligt samma bestämmelser som under tjänstgöring. Jag kan däremot icke tillstyrka, att utöver angivna sommaruppehåll skulle beräknas ytterligare 10 dagar för militär skördehjälp. Inberäknat sommaruppehållet skulle således utbildningstiden för de värnpliktigas huvuddel utgöra 9½ månader. Värnpliktiga tillhörande grupp K torde icke böra erhålla det angivna sommaruppehållet.

Chefen för armén har i sin sistberörda utredning framhållit, att det med hänsyn till hästvärden vore nödvändigt med 11 månaders första tjänstgöring vid kavalleriet och hästanspända artilleriförband. Jag har intet att erinra mot att värnpliktiga vid nämnda förband få tjänstgöra 11 månader under första utbildningsåret. Jag förutsätter dock härvid, att de två sista månaderna av tjänstgöringen tillgodoräknas de värnpliktiga som repetitionsövningar. Värnpliktiga tillhörande grupp K torde även vid dessa förband böra fullgöra allenast 9 månaders första tjänstgöring. Vid de fortsatta övervägandena rörande värnpliktsutbildningen bör frågan om hästvärden ägnas särskild uppmärksamhet i syfte att möjliggöra, att repetitionsövningar kunna anordnas vid dessa förband efter samma grunder som vid armén i övrigt.

Mot det av arméchefen senast framlagda förslaget rörande in- och utryckningstider har jag i stort sett intet att erinra. En jämkning av tiderna för in- och utryckning blir dock erforderlig med anledning av mitt ställningstagande till frågan om militär skördehjälp.

Det av chefen för armén diskuterade alternativ I — innebärande 8 månaders tjänstgöring första året och den återstående månaden av första tjänstgöringen jämte en repetitionsövning under tredje året — synes mig ur militär synpunkt innebära så stora fördelar, att det vid den fortsatta utredningen om värnpliktsutbildningen bör ytterligare övervägas.

Frågan om utbildningen av befäl och specialister kräver ytterligare utredning. I avvaktan därpå räknar jag med i stort sett oförändrade bestämmelser. Av det anförda följer, att jag icke nu kan tillstyrka, att värnpliktiga som uttagas till gruppehufvutbildning erhålla förlängd tjänstgöring.

Till frågan om slopande av efterutbildningsövningen är jag, såsom redan anförts, icke för närvarande beredd att taga ställning. Denna fråga sammanhänger nära med vissa av de frågor, som — enligt vad jag förut denna dag anförvt vid anmälan av frågan om försvarsorganisationens utformning — tarva ytterligare utredning.

C. Flottan.

Enligt 1941 års värnpliktslag äger utbildning rum för värnpliktiga inskrivna vid sjömanshus under 15 månader i en följd samt för övriga värnpliktiga under 14 månader i en följd. Den för sistnämnda kategori återstå-

ende månaden av den föreskrivna sammanlagda tjänstgöringstiden uttages såsom en efterutbildningsövning i och för omskolning i samband med överföring till annan försvarsgren. Inryckningen sker till samtliga örlogsstationer två gånger årligen, dels omkring den 1 oktober, dels omkring den 1 januari. Efter grundläggande utbildning i land sker embarkering å fartyg eller kommandering till tjänstgöring vid örlogsstation, örlogsvarv o. s. v. för 12 månaders fortsatt praktisk utbildning och tjänstgöring. En viss del av de värnpliktiga gives härunder en yrkesutbildning motsvarande den, som stammanskapet erhåller under första anställningsåret. Härigenom har kadern för stammanskapet kunnat icke oväsentligt minskas.

1945 års försvarskommitté.

Försvarskommittén har framhållit, att de värnpliktiga vid flottan icke blott skulle utbildas för vissa stridsbefattningar ombord utan även skulle underhålla och vårda en komplicerad och dyrbar materiel samt i många fall även bringas sjömanskap för att kunna utföra sina åligganden ombord. Med tjänstgöringen ombord följde också åtskilliga extra arbetsuppgifter, som i land normalt kunde utföras av handräkningspersonal. Dessa förhållanden satte sin prägel på värnpliktstjänstgöringen vid flottan och medförde, att särskilda svårigheter vore förenade med en mera omfattande minskning av värnpliktstidens längd.

Kommittén har dock funnit, att man genom att rationalisera inkallelse- och utbildningssystemet samt genom att ytterligare specialisera de värnpliktigas yrkesutbildning skulle kunna nedbringa tjänstgöringstiden till 12 månader utan att behöva öka stamkadern. En längre gående reduktion av tiden vore, bland annat med hänsyn till kravet på kontinuerlig bemanning av fartygen, förenad med vissa svårigheter. Då det emellertid syntes möjligt att genom särskilda åtgärder något så när bemästra dessa och då en differentiering av tjänstgöringstidens längd mellan olika försvarsgrenar (vapenslag) enligt kommitténs mening borde undvikas, hade kommittén funnit sig böra föreslå, att tjänstgöringstiden även vid flottan reducerades till 11 månader. Denna tjänstgöringstid borde uttagas i en följd för såväl sjömanshusinskrivna som övriga värnpliktiga.

Kommittén har kommit till den uppfattningen, att utbildnings- och bemanningsproblemet bäst löses genom övergång till ett helt nytt inkallelse-system, innebärande att de värnpliktiga årligen inkallas i olika omgångar, vilka successivt avlösa varandra. Den grundläggande utbildningen i land, innan sjökommendering m. m. tager sin början, skulle i rationaliseringssyfte ordnas centralt vid en gemensam värnpliktsskola för samtliga tre örlogsstationer.

Beträffande det föreslagna inkallelse-systemets innebörd och utformning får utskottet hänvisa till s. 36 i propositionen. Genom tillvaratagande av alla möjligheter till rationalisering borde värnpliktsskolan i land enligt kommitténs uppfattning kunna begränsas till 8 veckor. Efter avslutad värnpliktsskola skulle de värnpliktiga, vilka icke skulle vidareutbildas, kommenderas

till praktisk tjänst å fartyg, stationer eller varv. För vidareutbildning uttagna värnpliktiga, vilka beräknats uppgå till cirka 25 % av den inryckande kontingenten, skulle uppdelas på olika yrkesskolor, fartyg, varv m. m. för att bibringas de kunskaper och färdigheter, som erfordrades för tjänsten ombord. Tiden för denna vidareutbildning borde omfatta omkring tre månader, varigenom det bleve möjligt, att dessa värnpliktiga efter yrkesutbildningens slut kunde embarkera samtidigt med nästa omgång icke vidareutbildade värnpliktiga från värnpliktsskolan. Därigenom nedbringade man antalet besättningsbyten.

I avvaktan på resultatet av den försvarsgrenscheferna anbefallda utredningen rörande värnpliktsutbildningens närmare utformning har kommittén räknat med att utbildningstiderna för värnpliktiga specialister och för värnpliktiga sjökaptener, styrmän och maskinister skola nedbringas med samma tid som för övriga värnpliktiga, d. v. s. fyra månader.

Chefen för marinen.

Den chefen för marinen anbefallda utredningen rörande värnpliktsutbildningens närmare utformning har för flottans del verkställt genom chefen för marinstabens utbildningsavdelning.

I utredningen föreslås 12 månaders tjänstgöringstid samt övergång till det av försvarskommittén förordade inkallelse- och utbildningssystemet med fyra inryckningar om året och centraliserad grundläggande utbildning

Värnpliktsutbildningen under år 1948.

Liksom chefen för armén har även chefen för marinen i skrivelse den 14 januari 1948 inkommit med särskild utredning rörande värnpliktsutbildningens ordnande under år 1948.

Chefen för marinen har i sin skrivelse erinrat om att utbildningsåret med den nuvarande utbildningens uppläggning började den 1 oktober, då den första värnpliktskontingenten av de under samma år inskrivna värnpliktiga inryckte för att påbörja sin värnpliktsskola i land. Vid 1948 års början vore sålunda cirka 1 800 man av 1947 års klass redan under utbildning, och den 7 januari hade ytterligare cirka 900 man inryckt. Samtliga dessa utbildades efter ett program, som uppgjorts med en förutsättning av 14 (vissa värnpliktiga 13) månaders tjänstgöringstid. Inkallelsen av de återstående cirka 700 värnpliktiga i allmänhet av årsklass 1947 hade uppskjutits från januari till den 1 juli. Denna uppdelning av den ordinarie januarikontingenten hade gjorts för att underlätta en övergång till den föreslagna organisationen med inkallelser i 4 omgångar. Därest årsklass 1947 skulle få sin tjänstgöringstid avkortad till 12 månader, skulle flottan under tiden den 1 oktober 1948—den 1 april 1949 endast disponera över cirka 1 650 värnpliktiga för bemanning av tjänstgöringsplatser ombord och i land. Detta innebure ett underskott av cirka 1 000 värnpliktiga. Det svåra läge, som därigenom uppstode, förvärrades ytterligare på grund av de stora vakanserna för närvarande inom stamkaderns manskapsgrader.

Det bleve därför icke möjligt att med den tillgängliga manskapsstyrkan ha någon sjöstyrka rustad utöver nödvändiga enheter för yrkesskolor, isbryartjänst och aspirantutbildning. Detta hade till följd, att stridsmässiga övningar i förband icke utan betydande svårigheter kunde anordnas, och innebure en allvarlig nedgång i beredskapen under vintern 1948—49 och delvis under sommaren 1949, då verkningarna av vinterns brister komme att medföra en försenad strids- och fartygsutbildning.

För att råda bot härför funnes, under förutsättning att tjänstgöringstiden för 1947 års klass nedskures till 12 månader, endast den lösningen att framflytta inkallelserna för 1948 års klass ett kvartal. Den första kvartalskontingenten av denna årsklass komme därigenom att inkallas den 1 juli i stället för den 1 oktober och det nya inkallelsesystemet att börja tillämpas från förstnämnda datum. Detta komme visserligen att medföra betydande svårigheter att få instruktionspersonalen att räcka till under juli—september detta år men vore den enda lösningen på de bemanningsproblem, som uppstode vid en avkortning av tjänstgöringstiden för 1947 års klass.

Chefen för marinen har i detta sammanhang framhållit, att övningstidens längd från och med den 1 juli 1948, i likhet med vad försvarskommittén föreslagit, borde sättas lika för samtliga värnpliktiga i allmänhet och värnpliktiga uttagna i yrkestjänst, vilka tilldelades flottan, oavsett om de vore inskrivna vid sjömanshus eller icke.

Departementschefen.

Departementschefen har i propositionen anfört:

För flottans del har av såväl försvarskommittén som chefen för marinen föreslagits en radikal omläggning av utbildningssystemet. De värnpliktiga skulle årligen inrycka i fyra omgångar, och utbildningen skulle i rationaliseringssyfte i stor utsträckning centraliseras. Det föreslagna utbildningssystemet synes innebära en lämplig lösning, och jag kan därför tillstyrka detsamma. Värnpliktiga jordbrukare böra som regel icke tilldelas flottan. Av skäl som chefen för marinen anfört i sin skrivelse rörande värnpliktsutbildningens ordnande under år 1948 bör inryckning till tjänstgöring enligt det nya systemet eventuellt börja redan i juli detta år.

Försvarskommittén har räknat med att övningstiden skall kunna nedbringas till 11 månader. Chefen för marinen anser däremot, att tillfredsställande utbildningsresultat icke kunna erhållas på kortare tid än 12 månader. För egen del kan jag tillstyrka, att övningstiden tills vidare bestämmas till 12 månader.

D. Kustartilleriet.

1945 års försvarskommitté.

Kommittén har såsom i det föregående anförts föreslagit, att tjänstgöringstiden för huvuddelen av kustartilleriet tilldelade värnpliktiga, inberäknat dem som skola genomgå underbefälsutbildning, skall bestämmas till sammanlagt 11 månader och uppdelas på en första tjänstgöring om 9 månader och två

repetitionsövningar om vardera 30 dagar. Någon efterutbildningsövning har kommittén icke ansett sig böra räkna med.

Med hänsyn till de för kustartilleriet speciella utbildningsförhållandena har kommittén räknat med att värnpliktiga, sysselsatta inom jordbruket, ej tilldelas kustartilleriet.

Chefen för marinen.

Den chefen för marinen anbefallda utredningen rörande värnpliktsutbildningens närmare utformning har för kustartilleriets del verkställt av inspektören för kustartilleriet.

I kustartilleriinspektörens utredning framhålles beträffande utbildningsmålen, att den värnpliktige borde fullt behärska alla de situationer han kunde komma att ställas inför under tjänstgöring i krig i sin mobiliseringsbefattning. Då såväl materielens funktion som den enskilde mannens taktiska uppträdande rönte inflytande av årstider och väderleksförhållanden, komme en värnpliktsutbildning, som icke sträckte sig över minst ett år i sammanhängande följd, icke att kunna medgiva den allsidighet, som komme att krävas i krig. Genom att väl tillvarataga utbildningstiden och inpassa densamma under året på ett sådant sätt, att största möjliga effektivitet kunde erhållas i utbildningsarbetet, kunde de brister i utbildningen, som komme att uppstå vid en nedskärning av utbildningstiden, begränsas. En viss sänkning av utbildningsmålen med åtföljande kvalitetsförsämring hos truppen bleve emellertid ofrånkomlig.

Beträffande fördelningen i stort av 12 månaders utbildningstid har anförts, att första tjänstgöring icke kunde göras kortare än omkring 9 månader, om de värnpliktiga skulle kunna bibringas befäst förmåga och färdighet i de befattningar, i vilka de utbildades. Därutöver erfordrades två repetitionsövningar och en efterutbildningsövning, envar om 30 dagar.

I fråga om in- och utryckning för värnpliktiga under första tjänstgöring har i utredningen framhållits, att om utbildningen med så vitt möjligt bibehållen målsättning skulle kunna genomföras på två månader eller omkring 300 timmar kortare tid än för närvarande, den betydelsefullaste delen av utbildningen, bland annat artilleri- och minutbildningen, måste genomföras under sommaren och förhösten, vilka erbjöde de gynnsammaste betingelserna för utbildning av ifrågakvarande slag. Det vore därför önskvärdt, att kustartilleriet tilldelades värnpliktiga huvudsakligen ur andra yrkesgrupper än jordbrukare.

Med hänsyn till väderleksförhållanden och utbildningens därav beroende effektivitet har utbildningstiden för huvuddelen av de värnpliktiga vid kustartilleriet ansetts böra vara januari—oktober.

Marinöverläkaren har i yttrande till kustartilleriinspektören, under framhållande av att såväl den allmänna som den för hela marinen upprättade sjukstatistiken visade ökad frekvens av förkylningssjukdomar under första kvartalet och särskilt under januari månad, avstyrkt inryckning till första tjänstgöring under årets första månader.

Inspektören har emellertid anfört, att det ur utbildningssynpunkt vore nödvändigt med en sådan inplacering på året av tjänstgöringstiden, att inryckning skedde i januari, oaktat detta ur hälsosynpunkt icke vore det bästa. Därest inryckning icke kunde ske vid nämnda tid, syntes det ej vara möjligt att med förkortad första tjänstgöring nå ett godtagbart utbildningsresultat.

I fråga om värnpliktiga tillhörande grupp K har framhållits, att det med hänsyn till tiden för studentexamens avläggande syntes nödvändigt att anordna utbildningen i stort skild från huvuddelen av de värnpliktiga. För att åsamka studenterna minsta avbräck i deras civila yrkesutbildning kunde det ifrågasättas, huruvida icke värnpliktsutbildningen för grupp K borde uppdelas på en vinterlinje och en sommarlinje, den förra avsedd för sådana värnpliktiga, vilka önskade fullgöra sin värnpliktsutbildning i en följd, den senare för sådana, som önskade bedriva universitetsstudier under vintermånaderna. Båda linjerna skulle utbildas gemensamt under tre månader — juli—september — varefter sommarlinjens värnpliktiga skulle utrycka och ansluta till underbefälsutbildningen av påföljande åldersklass värnpliktiga i allmänhet — under april—september — under det att vinterlinjens värnpliktiga skulle kvarbli i tjänst och samutbildas med officers- och reservofficersaspiranter.

Med hänsyn till de värnpliktigas berättigade krav på att värnpliktstiden såvitt möjligt anpassas så att den bereder dem minsta möjliga avbräck i deras civila studier ha båda linjerna föreslagits skola finnas vid kustartilleriet.

I fråga om möjligheterna till rationalisering och effektivisering av utbildningen har i utredningen till en början framhållits, att en viss begränsning av antalet tjänstledighetsdagar vore erforderlig. Vid en förkortad utbildningstid syntes 18 dagar vara till fyllest.

En begränsning av utbildningen i icke militära ämnen, för närvarande 45 timmar, har ansetts böra vidtagas.

Olika vägar att begränsa utbildningstiden i militära ämnen ha diskuterats vid utredningen. (Se härom propositionen s. 44.)

Bättre tillgång på tekniska hjälpmedel vid utbildningen har av utredningsmannen framhållits såsom mycket betydelsefull.

Angelägenheten av att de värnpliktigas intresse för utbildningen utnyttjas har framhållits. (Se härom propositionen s. 49 och 50.)

Chefen för marinen har anslutit sig till vad inspektören för kustartilleriet anfört. Vad särskilt angår marinöverläkarens invändning mot inryckning i januari månad har marinchefen framhållit, att vid flottan hittills omkring hälften av de värnpliktiga inkallats i januari och att enligt det föreslagna nya utbildningssystemet för flottan omkring en fjärdedel skulle börja sin tjänstgöring under nämnda månad.

Värnpliktsutbildningen under år 1948.

Chefen för marinen har i sin skrivelse den 14 januari 1948 i denna fråga hänvisat till en av inspektören för kustartilleriet verkställd utredning.

Under förutsättning av en första tjänstgöring omfattande 9 månader och ett sommaruppehåll om 14 dagar, vilket icke inräknas i tjänstgöringen, har inryckning för värnpliktiga i allmänhet föreslagits skola äga rum den 11 mars 1948 och utryckning den 21 december 1948. Sommaruppehållet borde förläggas till tiden den 21 juni—den 4 juli.

Något uppehåll för skörde- eller annan samhällshjälp borde icke förekomma vid kustartilleriet. Då såväl inrycknings- som utryckningsdata praktiskt taget vore bundna med hänsyn till föregående och efterföljande åldersklassers ut- respektive inryckning, läte det sig knappast göra att anordna skördeledighet utan att denna ledighet inrymdes i den effektiva utbildningstiden.

För studenter och likställda borde redan sommaren 1948 övergång ske till det utbildningssystem, som föreslagits i det föregående.

Särskilda in- och utryckningstider ha föreslagits för vissa värnpliktiga yrkesmän.

Departementschefen.

Beträffande utbildningen vid kustartilleriet har departementschefen i propositionen anfört:

Kustartilleriets värnpliktiga torde böra erhålla samma utbildningstid som värnpliktiga vid armén, eller sålunda första tjänstgöring i 9 månader samt två repetitionsövningar och en efterutbildningsövning, vardera om 30 dagar. Av skäl som inspektören för kustartilleriet anfört torde inryckningen för huvuddelen av de värnpliktiga böra äga rum i januari månad oaktat de olägenheter ur hälsovårdssynpunkt, som kunna vara därmed förknippade. Innevarande år har dock inryckning enligt inspektörens förslag ägt rum i mars månad. Föreslagen inryckningstid förutsätter, att skördeuppehåll icke äger rum vid kustartilleriet, som sålunda som regel icke bör tilldelas värnpliktiga jordbrukare.

För värnpliktiga tillhörande grupp K har föreslagits den ordningen, att för senare delen av första tjänstgöringen skulle finnas två linjer, en vinterlinje och en sommarlinje. Enär detta medför fördelar ur tjänstesynpunkt och en viss valfrihet kan vara till fördel för de värnpliktiga, särskilt med hänsyn till studier och dylikt, har jag intet att erinra mot att anordningen försöksvis tillämpas.

De åtgärder för att effektivisera utbildningen, som inspektören för kustartilleriet förordat, torde böra närmare övervägas och i lämplig omfattning göras till föremål för försök.

E. Flygvapnet.

1945 års försvarskommitté.

Såsom förut nämnts har kommittén för vapenföra värnpliktiga räknat med en första tjänstgöring om 9 månader och två repetitionsövningar om vardera en månad. De värnpliktiga ha förutsatts skola inrycka i tre omgångar.

Kommittén har anfört, att utbildningen under de vapenföra värnpliktigas (utom studenter och likställda) första tjänstgöring borde uppdelas i grund-

läggande allmänmilitär utbildning och förberedande yrkesutbildning under omkring 2 månader samt fortsatt yrkesutbildning och — i mindre utsträckning — allmänmilitär utbildning under återstående tid, d. v. s. omkring 7 månader. Den här föreslagna utbildningsgången överensstämde i princip med vad som nu tillämpades. I nuvarande organisation vore det dock med hänsyn till den längre tjänstgöringstiden för värnpliktiga möjligt att begränsa antalet inryckningsomgångar till två och därmed förenkla utbildningsverksamheten.

Studenter och likställda — såsom biträdande ingenjörer, fototekniker och expeditjonsbiträden — borde utbildas efter i stort sett samma grunder som i nuvarande organisation.

Chefen för flygvapnet.

Den chefen för flygvapnet anbefallda utredningen rörande värnpliktsutbildningens närmare utformning har verkställt av chefen för fjärde flygeskadern.

I utredningen framhålles till en början beträffande de värnpliktigas uppgifter och flygtjänstens inverkan på värnpliktstjänstgöringen, att huvuddelen av flygvapnets värnpliktiga, i motsats till förhållandena vid armén, icke vore stridande personal i egentlig mening. Deras främsta uppgift vore i fred att deltaga i sådana arbeten på marken, som direkt eller indirekt erfordrades för flygverksamheten. De deltoge sålunda i skötseln av flygplan, motorer och vapen, tjänstgjorde vid marksignalorgan och expeditioner, vid transportorgan m. m. Flygtjänsten måste i fred, såväl med hänsyn till försvarsberedskapen som till den flygande personalens utbildning, kunna bedrivas kontinuerligt hela året. Flygintensiteten varierade emellertid något med årstiden. På sommaren bedreves sålunda, med utnyttjande av de goda väderleksförhållandena, flygutbildning i större omfattning än under vintern. På grund av de svårare arbetsförhållandena och bristen på stampersonal till följd av pågående skolor vore å andra sidan behovet av värnpliktig arbetskraft i stort sett lika under vintern som under sommaren. En ökning av personalbehovet inträdde under februari—mars och augusti—september, då tillämpningsövningar i högre förband i regel anordnades.

En förutsättning för att utbildningstiden för de värnpliktiga skulle kunna nedbringas vore att tilldelningen av värnpliktiga till flygvapnet skedde såsom hittills och att sålunda flygvapnet tilldelades värnpliktiga med vissa förkunskaper från deras civila sysselsättning, framhölls det i utredningen. Däri diskuterades även frågan om åtgärder för att öka de värnpliktigas intresse och känsla av medansvar. En redogörelse för de ifrågasatta åtgärderna återfinnes på s. 54 i propositionen.

Den sammanlagda erforderliga utbildningstiden skulle enligt utredningsmannen för samtliga värnpliktskategorier vid flygvapnet uppgå till sju och en halv månader, dock att värnpliktiga uttagna till utbildning i luftbevakningstjänst därutöver skulle ha att undergå viss kompletterande utbildning under omkring 30 dagar.

En första tjänstgöring av sju och en halv månader förutsatte emellertid, dels att flygvapnet tilldelades en avsevärt större värnpliktskontingent än för närvarande och dels att de värnpliktiga uttoges bland ynglingar med förkunskaper inom respektive yrkesgrenar. För att kunna tillgodose behovet av värnpliktiga, användbara i praktisk yrkestjänst, vid varje flygtjänsthalvårs början vore det vidare nödvändigt att inryckningstiderna förlades till mitten av mars respektive mitten av september. Det syntes nämligen icke vara möjligt att under en flygutbildningsperiod företaga ombyte av värnpliktiga utan men för flygtjänsten. Därjämte vore inryckningstiderna betingade av behovet av utbildade värnpliktiga vid förbanden vid tider för större tillämpningsövningar (augusti—september) och vinterövningar (februari—mars). Med föreslagna inryckningstider kunde även dessa behov tillgodoses.

Värnpliktsutbildningen under år 1948.

Liksom övriga försvarsgrenschefer har chefen för flygvapnet i skrivelse den 14 januari 1948 avgivit utredning med förslag rörande värnpliktsutbildningen under år 1948, varvid såsom förutsättning gällt antingen 11 månaders tjänstgöring i en följd jämte en repetitionsövning vid flygvapnet (alternativ I) eller ock 12 månaders tjänstgöring i en följd (alternativ II), i båda alternativen med i huvudsak nuvarande storlek på värnpliktskontingenten.

Chefen för flygvapnet har uttalat, att av de angivna alternativen intet vore för flygvapnets del tillfredsställande. I valet dem emellan vore som ett provisorium för 1948 års klass 12 månaders tjänstgöring i en följd minst olämplig. Då repetitionsövningar under såväl år 1947 som år 1948 icke fått uttagas, med påföljd att varken flygvapnets förband eller luftbevakningen kunnat beredas för krigsberedskapens upprätthållande betryggande övning, blev det än mer nödvändigt att sådana övningar kunde bedrivas under år 1949. Därför erfordrades att värnpliktiga tillhörande äldre åldersklasser finge inkallas till repetitionsövningar under nämnda år.

Beträffande de skäl, som i utredningen anförts för och emot de förenämnda båda alternativen får utskottet hänvisa till s. 57 och 58 i propositionen.

Departementschefen.

Beträffande utbildningen vid flygvapnet har departementschefen anfört:

I fråga om värnpliktstjänstgöringen vid flygvapnet göra sig i vissa avseenden andra synpunkter gällande än vid de andra försvarsgrenarna. Det är här till väsentlig del fråga om möjligheterna att på lämpligaste sätt kontinuerligt tillgodose flygvapnets behov av personal för skötsel och underhåll av materiel.

För närvarande fullgöra de värnpliktiga vid flygvapnet 12 månaders tjänstgöring i en följd; den sista månaden av tjänstgöringen utgör repetitionsövning. Huvuddelen av de värnpliktiga inrycka på hösten i två omgångar med hälften i varje omgång. Uppehållet mellan inryckningarna är omkring 6 veckor. Genom denna anordning vinnes, att antalet för yrkestjänst användbara värnpliktiga kan hållas konstant under hela året med undantag av en kortare period på hösten, då endast halva styrkan är tillgänglig.

Enligt försvarskommitténs förslag skulle första tjänstgöring begränsas till 9 månader med inryckning i tre omgångar. Förslaget förutsätter en icke oväsentlig utökning av flygvapnets värnpliktskontingent. Chefen för flygvapnet har bestämt avstyrkt detta förslag. De tre inryckningarna anses avsevärt försvara möjligheterna att på ett tillfredsställande sätt ordna utbildningen och utnyttja utbildningsbefälet. Chefen för flygvapnet har i stället förordat en första tjänstgöring om 7½ månader, vilken tid anses tillräcklig för att utbildningsmålen skola kunna nås. Inryckning skulle ske i två omgångar. Förslagets genomförande kräver en ytterligare ökning av värnpliktskontingenten utöver vad som skulle erfordras, om försvarskommitténs förslag genomföres.

Jag är icke beredd att för närvarande taga slutlig ställning till de sålunda framlagda förslagen utan förordar, i överensstämmelse med chefens för flygvapnet förslag rörande värnpliktsutbildningens ordnande under år 1948, att den nuvarande anordningen tills vidare i huvudsak bibehålles. De värnpliktiga böra således fullgöra tjänstgöring i en följd under 12 månader. Detta förslag innebär, att det icke finnes utrymme för någon repetitions- eller efterutbildningsövning. Denna olägenhet torde emellertid i nuvarande läge vara ofrånkomlig. Vid de fortsatta övervägandena rörande värnpliktsutbildningen synes dock böra övervägas, huruvida den sammanlagda utbildningstiden vid flygvapnet borde bestämmas till 13 månader. Utrymme skulle därigenom erhållas för en repetitionsövning, vilken på längre sikt lär vara erforderlig, om större övningar skola kunna anordnas vid flygvapnet. Utan repetitionsövning skulle flygvapnets värnpliktiga dessutom ej kunna utnyttjas i dess krigsorganisation under lika lång tid som hittills varit fallet, vilket skulle ställa krav på utökning av flygvapnets värnpliktskontingent i fred.

Vid anmälan av försvarspropositionen har jag föreslagit, att luftbevakningsutbildningen skall övertagas av flygvapnet. Jag tillstyrker chefens för flygvapnet förslag rörande denna utbildnings ordnande inom ramen för flygvapnets värnpliktsutbildning. Till frågan om hur den i försvarspropositionen förutsatta vidareutbildningen av värnpliktigt befäl för luftbevakningsorganisationen närmare skall utformas kan jag dock icke utan ytterligare utredning taga ställning.

F. Spörsmål berörande samtliga försvarsgrenar.

Departementschefen.

I anledning av att vissa av försvarsgrenscheferna i sina utlåtanden föreslagit begränsningar beträffande *utbildningen i vissa icke-militära ämnen* har departementschefen uttalat, att han icke kunde ansluta sig till uppfattningen att dessa ämnen saknade betydelse för den militära utbildningen och därför förutsatte, att denna utbildning skall meddelas i samma omfattning som under den ettåriga utbildningen. Undervisningen i här avsedda ämnen omfattade då 35 timmar. Bestämmelser ha utfärdats av denna innebörd.

Vidare har departementschefen påpekat, att den föreslagna begränsningen av utbildningstiden för de värnpliktiga komme att inom vissa delar av försvaret väsentligt minska *kuppbereidskapen*, samt uttalat, att denna fråga borde ägnas särskild uppmärksamhet vid de fortsatta övervägandena rörande värnpliktsutbildningen.

Slutligen förtjänar påpekas, att departementschefen beträffande vissa i det föregående icke berörda kategorier värnpliktiga gjort följande uttalande.

I det föregående har jag icke gått närmare in på frågan om utbildningen för vissa speciella kategorier av värnpliktiga, som ha från huvuddelen av de värnpliktiga avvikande utbildningsförhållanden, exempelvis värnpliktiga vid vissa övningsförband vid armén. Icke heller ekonomivärnpliktiga ha berörts. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga att meddela erforderliga bestämmelser rörande utbildningens anordnande och fördelning på omgångar m. m. inom ramen för den i det föregående föreslagna totala utbildningstiden, för huvuddelen av de värnpliktiga 12 månader. I fråga om värnpliktiga, som avses i 27 § 1 mom. D. värnpliktslagen — värnpliktiga i specialtjänst — bör minskningen av utbildningstiden ske på sätt närmare bestämmes i kommandoväg.

Utskottet.

Kravet på rationalisering och effektivisering inom försvaret gör sig enligt utskottets mening gällande icke blott i vad avser försvarsorganisationen utan även i fråga om utbildningstiden och dess utnyttjande. Möjligheterna härvidlag böra fördomsfritt prövas. De omfattande försök i sådant syfte, som de senaste åren ägt rum inom armén, äro därför att hälsa med tillfredsställelse. Dessa försök ha tagit sikte på *dels* att så långt möjligt tillvarataga de värnpliktigas intresse och känsla av medansvar för utbildningen samt därigenom påverka dem till ökad positiv insats i utbildningsarbetet, *dels ock* att rationalisera utbildningens organisation. Av stort intresse i sistnämnda hänseende äro pågående försök beträffande rationalisering av beväpningen i syfte att minska antalet vapentyper inom gruppen och en förenkling av utbildningen i olika hänseenden.

Även om nämnda försöksverksamhet ännu ej är avslutad, torde de redan vunna resultaten av försöksverksamheten dock ge vägledning för rationaliseringsarbetets inriktning på utbildningens område. Utskottet håller för sin del för sannolikt, att det med effektivare utbildningsmetoder och med tillvaratagande av de värnpliktigas ökade intresse för utbildningens bedrivande skall bli möjligt att vid armén vinna ett gott utbildningsresultat under en första tjänstgöring om 9 månader. Med hänsyn till dessa möjligheter anser sig utskottet i likhet med föredragande departementschefen kunna förorda, att första tjänstgöringen för arméns värnpliktiga provisoriskt bestämmes till 9 månader. Utskottet vill härvid med skarpa understryka vikten av att denna utbildningstid väl tillvaratages.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet ett uppehåll i utbildningen med hänsyn till jordbrukets behov av arbetskraft under skördetiden åtminstone de närmaste åren vara oundgängligen erforderligt. Utskottet vill erinra, att förslag väckts att tillgodose detta behov genom att göra ett 2 månaders avbrott i utbildningen under sommaren. Enligt försvarskommitténs förslag skulle detta uppehåll i huvudsak anordnas endast för värnpliktiga jordbrukare, medan arméchefen räknat med att sådant uppehåll skulle göras även för andra värnpliktiga. I motionerna I: 360 och II: 533 har hemställts, att riksdagen måtte uttala, att ett uppehåll av sådan

längd skall göras från och mer år 1949. Hithörande spörsmål äro enligt utskottets mening av sådan vikt, att de böra underkastas ytterligare överbäganden, och denna nya prövning bör såvitt möjligt slutföras i så god tid, att erforderliga bestämmelser kunna utfärdas före nästa års inskrivningsförrättningar. I avvaktan härpå anser sig utskottet kunna godtaga Kungl. Maj:ts förslag, att ett uppehåll om 14 dagar skall inläggas under sommaren på tidpunkt, som med hänsyn till ortens förhållanden lämpar sig för jordbruket, därvid tiden för uppehållet icke skall inräknas i övningstiden. Utskottet vill även peka på den möjlighet till ytterligare någon ledighet i anslutning till skördeuppehållet, som kan beviljas såsom tjänstledighet i vanlig ordning inom övningstidens ram. Med hänsyn till det rådande försörjningsläget vill utskottet icke motsätta sig, att värnpliktiga i en eventuell nödsituation därutöver må kunna tagas i anspråk för skördearbete under förutsättning att garantier skapas för att arbetskraften verkligen kommer jordbruket till godo, därvid en motsvarande förskjutning av övningstiden kan ifrågakomma. Genom vad utskottet nu anfört torde motionerna I: 360 och II: 533 i vad avser skördeledighet under innevarande år få anses besvarade.

Föredragande departementschefen har förklarat sig icke nu kunna tillstyrka, att värnpliktiga, som uttagas till gruppchefsutbildning, skola erhålla förlängd tjänstgöring. Å andra sidan har i motionen II: 530 hemställts, att, därest första tjänstgöringen nedsattes till 9 månader, en femtedel av värnpliktskontingenten måtte uttagas för utbildning till gruppchefer under 3 månader därutöver. Av propositionen framgår, att departementschefen avser att föranstalta om ytterligare utredning rörande spörsmålet om utbildningen av befäl och specialister. Utskottet har icke velat föregripa resultatet av en sådan utredning genom att redan nu framlägga förslag beträffande gruppchefsutbildningen.

Till vad i propositionen särskilt anförts rörande övningstiden vid marinen och flygvapnet och därmed sammanhängande frågor vill utskottet ansluta sig.

Departementschefen har uttalat, att den föreslagna begränsningen av utbildningstiden för de värnpliktiga kommer att inom vissa delar av försvaret väsentligt minska kupperedskapen. I anslutning till vad såväl i den föreliggande propositionen som i motionerna I: 371 och II: 534 anförts vill utskottet understryka angelägenheten av att möjligheterna att avhjälpa förefintliga svagheter med avseende härå ägnas särskild uppmärksamhet vid de fortsatta överbägandena rörande värnpliktsutbildningen.

I övrigt har utskottet icke funnit det föreliggande författningsförslaget föranleda något utskottets uttalande.

Utskottet får sålunda hemställa,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 369, I: 370 och II: 532 samt II: 530, den sistnämnda i vad den icke avser frågan om anslag, bifalla förevarande proposition nr 207;

B. att motionerna I: 360 och II: 533, i den mån de icke be-

svarats genom vad utskottet ovan anfört och under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionerna I: 371 och II: 534 — såvitt angår propositionen nr 207 — i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan anfört, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 juni 1948.

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från statsutskottet: herrar Gränebo, Lindström, Andrén, Lindholm, Holmström och Persson i Vinberg; samt

från andra lagutskottet: herrar Norman, Forslund, Wistrand, Olovson i Västerås, Johnsson i Kastanjegården och Carlsson i Bakeröd.

Reservation

av herrar *Lindström, Andrén, Holmström* och *Wistrand*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Den föreliggande propositionen innebär förslag om en avkortning av de värnpliktigas utbildningstid med 90 dagar i förhållande till gällande värnpliktslag och med 60 dagar i förhållande till den av 1947 års riksdag beslutade provisoriska avkortningen av utbildningstiden. Vid ett genomförande av förslaget skulle första tjänstgöringen för huvuddelen av de värnpliktiga vid armén och kustartilleriet bli 9 månader, medan flottan eller flygvapnet tilldelade värnpliktiga skulle fullgöra tjänstgöring i en följd i 12 månader.

Vid förslaget 1947 om en provisorisk avkortning om trettio dagar framhöll föredragande departementschefen, att avkortningen icke borde få medföra en kvalitativ försämring av utbildningsresultatet och att för utbildningen i stort sett samma mål som förut borde uppställas. För ett genomförande av den provisoriska avkortningen om trettio dagar vore därför en effektivisering av utbildningen erforderlig. De försök i effektiviseringssyfte, som under föregående år bedrivits, skulle därför intensifieras och bedrivas efter flera olika linjer. Försöksverksamheten vid den provisoriskt avkortade utbildningen avsågs enligt överbefälhavarens av departementschefen biträdda förslag bedrivas under två år för att ett säkert underlag skulle erhållas rörande möjligheterna att genom effektivisering förkorta utbildningstiden.

Enligt vad föredragande departementschefen framhåller i nu föreliggande proposition ha, vad *armén* beträffar, försöken under det senaste utbildnings-

året, omfattande en första tjänstgöringstid om 11 månader, pågått efter flera olika linjer. Försöken äro ännu icke i alla delar avslutade, varför det vore »för tidigt att nu fälla något slutgiltigt omdöme rörande möjligheterna att efter dessa linjer effektivisera utbildningen». Departementschefen håller emellertid före, att ett gott utbildningsresultat skall kunna vinnas på kortare tid, om effektivare utbildningsmetoder komma till användning och de värnpliktigas ökade intresse för utbildningens bedrivande på olika sätt kan bättre utnyttjas än hittills, men är medveten om att vissa svårigheter kunna finnas att omedelbart uppnå resultat i form av en icke försämrad utbildning. Vid den förkortning av första tjänstgöringen till 9 månader, som departementschefen föreslår, förutsättes att utbildningsmålen icke begränsas mer än som är oundgängligen nödvändigt.

Utskottet vill uttala sin anslutning till vad departementschefen anfört om angelägenheten av att icke mera arbetskraft bindes vid försvaret genom övningstidens längd än som kan anses oundgängligen erforderligt. Utskottet biträder den av andra lagutskottet i skrivelse 1947:30 uttalade åsikten att det är av vikt, att alla möjligheter prövas, att genom utbildningens rationalisering förkorta utbildningstiden, utan att för den skull det militära utbildningsresultatets kvalitet försämras. Då det redan vid den år 1947 beslutade avkortningen av utbildningstiden bedömdes nödvändigt att effektivisera utbildningen för att undvika en kvalitativ försämring av resultatet anser utskottet att det finns grundad anledning att antaga att den nu föreslagna avkortningen av utbildningstiden med ytterligare sextio dagar måste medföra en icke obetydlig försämring av utbildningsresultatets kvalitativa standard. Departementschefen har även varit medveten om det försämrade utbildningsresultatet. En effektivisering av utbildningsarbetet som kan möjliggöra en ytterligare avkortning av utbildningstiden förutsätter enligt utskottets mening god tillgång på väl kvalificerat befäl samt lämpliga tekniska anordningar för en rationell utbildning. I intet av dessa avseenden synes läget nu vara sådant eller har sedan föregående utbildningsår någon sådan förändring skett, att den föreslagna ytterligare avkortningen kan genomföras utan ett försämrat utbildningsresultat såsom följd. Utskottet är av den uppfattningen att det internationella läget icke gör det lämpligt att nu vidtaga en åtgärd, som minskar krigsorganisationens kvalitet och begränsar kuppberedskapen, och kan i detta hänseende biträda vad som anförts i motionen I: 370, att en minskning av övningstiden i Sverige säkerligen komme att minska tilltron till Sveriges vilja och förmåga att hävda sin självständighet och integritet. Enligt utskottets mening bör den försöksverksamhet vid 11 månaders första tjänstgöring, som pågick föregående utbildningsår och som ännu icke givit säkert underlag angående möjligheterna att enligt de prövade vägarna åstadkomma en avkortning av utbildningen utan kvalitativ försämring av resultatet, planligt fullföljas under det kommande utbildningsåret. I fråga om första tjänstgöringstidens längd biträder utskottet sålunda de yrkanden, som framförts i motionerna I: 369, I: 370 och II: 532, och förordar i princip, att

den av 1947 års riksdag beslutade provisoriska avkortningen av utbildningen tillämpas även under det kommande utbildningsåret.

En närmare granskning av möjligheterna att under det kommande året uttaga den av riksdagen år 1947 fastställda utbildningstiden har emellertid visat, att detta av praktiska skäl icke lämpligen låter sig göra vid armén på grund av påskens läge 1949 i förhållande till de av Kungl. Maj:t i kommandoväg fastställda inryckningstiderna 1948. För huvuddelen av arméns värnpliktiga har inryckningen i år senarelagts och ägt rum först 1 juni mot i vanliga fall i mitten av april. De värnpliktiga vid kavalleriet och det hästanspända artilleriet ha inryckt den 1 april. Värnpliktiga tillhörande grupp K (studenter m. fl.) inrycka den 15 juni. Vid tillämpande i full utsträckning av den av 1947 års riksdag fastställda första tjänstgöringstiden skulle för huvuddelen av arméns värnpliktiga, d. v. s. de som inryckt den 1 juni, första tjänstgöringen avslutas den 26 april 1949. Detta skulle innebära, att utbildningen komme att avslutas med påskhelgen (den 15—den 18 april) och en därpå följande arbetsvecka, som ur utbildningssynpunkt svårligen skulle kunna utnyttjas på ett effektivt sätt. Därtill skulle komma, att den nya åldersklassens inryckning även 1949 måste förläggas till senare tidpunkt, vilket av olika skäl icke vore lämpligt. På grund av här nämnda förhållanden bör av praktiska skäl utryckning för de värnpliktigas huvuddel äga rum före påsk 1949 eller omkring den 12 april. Detta innebär i själva verket en utbildningstid om 10 månader och därutöver det skördeuppehåll om 14 dagar, som departementschefen föreslagit under det närmaste utbildningsåret. Reellt innebär det en avkortning av den nu gällande första tjänstgöringstiden med 14 dagar. Då frågan nu gäller att taga ställning till utbildningens organisation under det närmaste året, anser utskottet, att hänsyn måste tagas till möjligheterna att i praktiken anordna utbildningen. Av praktiska skäl finner utskottet att utbildningstiden det kommande året för huvuddelen av arméns värnpliktiga måste begränsas till 10 månader och därutöver ett skördeuppehåll om 14 dagar. För värnpliktiga som påbörjat sin första tjänstgöring den 1 april 1948 (värnpliktiga i allmänhet tilldelade kavalleriet och det hästanspända artilleriet) samt för värnpliktiga, som inrycka den 15 juni 1948 (grupp K), skulle ur nu anförda synpunkter hinder icke möta mot att uttaga hela den nu fastställda första tjänstgöringstiden. Då emellertid lika lång tjänstgöringstid synes böra utkrävas av samtliga armén tilldelade värnpliktiga, har utskottet funnit sig böra förorda, att första tjänstgöringens längd för arméns värnpliktiga, vilka påbörja sin utbildning 1948, bestämmas till 10 månader. Utskottet kan i detta sammanhang icke underlåta att framhålla, att utskottet finner det anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t i kommandoväg fastställt inryckningstiden för huvuddelen av arméns värnpliktiga till sådan tidpunkt, att den av riksdagen år 1947 fastställda utbildningstiden av praktiska skäl icke lämpligen kan uttagas helt. Endast det tvångsläge, i vilket riksdagen härigenom blivit ställd, har föranlett utskottet att för det närmaste året förorda en avkortning av första tjänstgöringstidens längd till 10 månader och därutöver ett skördeuppehåll om 14 dagar, utom för grupp K.

Då den av departementschefen föreslagna utbildningstiden vid bifall till utskottets förslag sålunda kommer att förlängas med en månad, förutsätter utskottet, att de värnpliktiga vid kavalleriet och det hästanspända artilleriet, som enligt departementschefens förslag skola fullgöra båda repetitionsövningarna i anslutning till första tjänstgöringen, endast fullgöra en repetitionsövning på sådant sätt, medan den andra repetitionsövningen reserveras att fullgöras i vanlig ordning.

Föredragande departementschefen finner, att utbildningen av befäl och specialister kräver ytterligare utredning, och kan på grund härav icke nu tillstyrka av chefen för armén framlagt förslag om längre utbildning för värnpliktiga, som uttagas för gruppchefsutbildning. I motionen II: 530 framhålles nödvändigheten av att de värnpliktiga gruppcheferna bibringas en mot befattningarnas vikt svarande utbildning. Det konstateras, att det redan vid den i värnpliktslagen föreskrivna utbildningstiden om 12 månader varit ytterst svårt att medhinna allt det som måste krävas av en gruppchef, varför den i propositionen föreslagna tiden om 9 månader vore alldeles otillräcklig. I motionen hemställes, att riksdagen i samband med behandlingen av försvarspropositionen måtte, därest den första tjänstgöringen nedsättes till 9 månader, besluta att vid armén en femtedel av värnpliktskontingenten uttages för tre månaders utbildning till gruppchefer och att härför anvisas ett anslag av 7 320 000 kronor, därav 3 miljoner kronor i premier för de sålunda uttagna.

Enligt vad föreliggande yttranden i denna fråga giva vid handen visa de militära erfarenheterna, att en fullgod gruppchefsutbildning icke kan bibringas de värnpliktiga på den nu provisoriskt tillämpade utbildningstiden om 11 månader. Chefen för armén har i sin i propositionen refererade värnpliktsutredning föreslagit en allmän befälsutbildning om 15 månader, däri inbegripet gruppchefsutbildningen. I yttrande över detta förslag har bland andra Landsorganisationen i Sverige ansett sannolikt, att den föreslagna tiden för första tjänstgöringen ej medger en tillfredsställande gruppchefsutbildning, men har ansett, att den förlängda tjänstgöringen för dessa ej synes böra omfatta längre tid än värnpliktslagen föreskriver eller 12 månader.

Utskottet har för sin del funnit, att en fullgod gruppchefsutbildning är av avgörande betydelse för krigsorganisationens funktionsduglighet. I avvaktan på resultatet av förebådad utredning rörande utbildningen av befäl och specialister vill utskottet förorda, att utbildningstiden för till gruppchefsutbildning uttagna värnpliktiga för det närmaste året fastställas till 12 månader förutom i förekommande fall det avsedda skördeuppehållet om 14 dagar. Detta innebär en utbildningstid i enlighet med den i värnpliktslagen föreskrivna men två månader längre utbildningstid än för huvuddelen av de värnpliktiga.

Utskottet biträder i princip det förslag, som framlagts i motionen II: 530, att premie bör utgå till de värnpliktiga, som undergå gruppchefsutbildning och på grund härav få längre utbildningstid än huvuddelen av de värnpliktiga. I

motionen har premiebeloppet beräknats efter 500 kronor per man, d. v. s. hälften av den premie, som utgår för godkänd underofficersutbildning, omfattande fortsatt tjänstgöring i högst 180 dagar (6 månader). Vid av utskottet föreslagen tjänstgöring för de värnpliktigas huvuddel och för till gruppchefsutbildning uttagna värnpliktiga blir de senares utbildningstid 60 dagar (2 månader) längre. Utskottet anser, att den ekonomiska gottgörelsen härför bör utgå dels i form av ett förhöjt penningbidrag under den fortsatta tjänstgöringen, dels en premie, som utbetalas enligt samma grunder som nu gälla i fråga om premier till i underofficers- och officersutbildning godkända värnpliktiga. Utskottet anser en höjning av penningbidraget med 50 öre per dag under den fortsatta tjänstgöringen för gruppchefsutbildning lämplig. Premien för de i gruppchefsutbildningen godkända synes kunna fastställas till 250 kronor för den förlängning av utbildningstiden med 2 månader, varom här är fråga.

Fortsatt tjänstgöring för utbildning till underofficer bör med hänsyn till det stora antalet studerande vid universitet och högskolor, som brukar uttagas till dylik utbildning, icke avslutas senare än den 15 september. Om första tjänstgöringen för huvuddelen av de värnpliktiga i allmänhet bestämes på sätt i det föregående föreslagits, bör den fortsatta tjänstgöringen för underofficersutbildning under år 1949 icke omfatta längre tid än omkring 5 månader (155 dagar). Detta bör gälla även för värnpliktiga vid kavalleriet och det hästanspända artilleriet. Då sådan fortsatt tjänstgöring enligt värnpliktslagen skall fullgöras under *högst* 180 dagar, kan en dylik avkortning av tiden ske utan författningsändring.

Den höjning av penningbidraget, som föreslagits för till gruppchefsutbildning uttagna värnpliktiga under den fortsatta tjänstgöringen, bör enligt utskottets mening självfallet avses jämväl för till officers- och underofficersutbildning uttagna.

I här föreliggande proposition har föredragande departementschefen förklarat sig icke nu beredd att taga ställning till försvarskommitténs förslag att indraga efterutbildningsövningen. I årets statsverksproposition (bil. 6 s. 2) räknar departementschefen med att repetitions- och efterutbildningsövningar av större omfattning icke skola anordnas under nästa budgetår. I de likalydande motionerna I: 369 och II: 532 framhålles angelägenheten av att i viss omfattning efterutbildningsövning anordnas under det nästkommande budgetåret. Med hänsyn till de personella brister i krigsorganisationen som föreligga och som i viss utsträckning avses skola täckas genom omskolning i samband med efterutbildningsövning vill utskottet uttala sin anslutning till vad i nämnda motioner anförts i förevarande hänseende.

Utskottet anser sig kunna biträda departementschefens förslag om ett uppehåll om 14 dagar under sommaren på för jordbruket lämplig tidpunkt. Då den utbildningstid, som utskottet för det närmaste året förordat, av i det föregående anförda skäl måste begränsas till 10 månader, anser utskottet, att skördeuppehållet om 14 dagar icke bör inräknas i den av utskottet förordade övnings tiden.

I de likalydande motionerna I: 360 och II: 533 har hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att i enlighet med 1945 års försvarskommittés förslag från och med år 1949 ett övningsuppehåll på två månader skall göras, dels att möjlighet bör beredas att för innevarande år utöver det i propositionen nr 207 föreslagna övningsuppehållet om 14 dagar medge ytterligare ledighet för värnpliktiga för skördehjälp åt jordbruket. Vidkommande den förstnämnda framställningen finner utskottet, då till prövning nu endast upptages frågan hur utbildningen skall ordnas under det närmaste året, icke anledning till annat uttalande än att utskottet finner det angeläget, att denna fråga ägnas uppmärksamhet vid de fortsatta övervägandena rörande värnpliktsutbildningen. Vad angår frågan om ytterligare ledighet för skördehjälp under innevarande år anser utskottet, att denna fråga svårligen kan avgöras redan nu, då behovet av denna ledighet icke nu kan bedömas och ej heller vilken form av skördehjälp — allmän skördeledighet, ledighet enbart åt jordbrukare eller skördehjälp med militära förband — som kan bliva erforderlig. Med hänsyn till det rådande försörjningsläget anser utskottet att, därest en allvarlig skördesituation skulle uppstå, inkallad militär personal skall kunna tagas i anspråk för skördearbete utöver de 14 dagarnas skördeledighet men finner det betydelsefullt, att detta sker i sådan form, att garantier skapas för att arbetskraften verkligen kommer jordbruket till godo. I princip anser utskottet, att ytterligare skördeledighet eller militär skördehjälp icke skall inräknas i den föreslagna övningstiden. De praktiska skäl, som föranlett utskottet att för det närmaste året förorda den avkortning av övningstiden, som erfordras för att utryckning skall kunna ske före påsk, medföra att en ytterligare skördeledighet svårligen kan kompenseras genom senarelagd utryckningstid. Utskottet vill på grund härav understryka vikten av att skördeledigheten om 14 dagar noga planeras i avseende å tidpunkten för densamma och vill även peka på den möjlighet till ytterligare någon ledighet i anslutning till skördeuppehållet som kan åstadkommas inom ramen för de ledighetsdagar, som må beviljas inom övningstidens ram.

Vad *flottan* angår tillstyrker utskottet det i propositionen framlagda förslaget rörande omläggning av utbildningssystemet för flottans värnpliktiga. Däremot kan utskottet icke biträda förslaget, att övningstiden nu skall minskas till 12 månader. Utskottet håller före att övningstiden bör bibehållas vid 14 månader, vilken tid bör uttagas i en följd och på lämpligt sätt låter sig inpassas i det nya utbildningssystemet. Det förhållandet, att flottans värnpliktiga sålunda skulle få en månad längre sammanlagd tjänstgöring än övriga värnpliktiga, torde väl kompenseras av att de få fullgöra hela tjänstgöringen i en följd i stället för uppdelad på fyra inkallelser. Med hänsyn till de särskilda förhållanden, som uppstå i samband med övergången till det nya utbildningssystemet, räknar utskottet med att Kungl. Maj:t skall äga rätt föreskriva, att under övergångsperioden del av övningstiden skall uttagas i form av en repetitionsövning ävensom att, därest så skulle befinnas påkallat, medgiva viss förkortning av övningstiden.

I propositionen föreslås för *kustartilleriets* värnpliktiga samma tjänstgöringstid som för arméns. Av samma skäl, som förut anförts i fråga om armén, anser utskottet, att under det närmaste utbildningsåret den av 1947 års riksdag beslutade provisoriska avkortningen av tjänstgöringstiden i princip bör tillämpas. Kustartilleriets värnpliktiga ha emellertid i år inryckt den 11 mars, vilket medför, att 11 månaders tjänstgöring i en följd icke lämpligen kan uttagas, dels med hänsyn till jul- och nyårshelgerna, dels med hänsyn till önskemålet, att nästa åldersklass skall kunna inrycka i mitten av januari. Av praktiska skäl böra de värnpliktiga avsluta sin första tjänstgöring före jul eller omkring den 20 december. Detta innebär en tjänstgöringstid om 9½ månader, under förutsättning att det planerade sommaruppehållet om 14 dagar, vilket icke avsetts skola inräknas i övningstiden, indrages. Med hänsyn till tidpunkten för detta uppehåll — omkring midsommar — synes behov av detsamma icke föreligga ur jordbrukssynpunkt.

Enligt vad som inhämtats medger en första tjänstgöring om 9 månader icke såväl en effektiv sjömålsutbildning som en god vinterutbildning. För att ersätta bristen på vinterutbildning under första tjänstgöringen bör första repetitionsövningen i stället förlängas och bland annat avses för dylik utbildning. För att tillgodose dessa önskemål bör enligt utskottets mening tjänstgöringstiden för ineliggande åldersklass vid kustartilleriet omfatta första tjänstgöring i 9½ månader (285 dagar), första repetitionsövning om 1½ månad (45 dagar) samt andra repetitionsövning och efterutbildningsövning om vardera en månad (30 dagar).

Vad i samband med armén föreslagits beträffande utbildningen av värnpliktiga, som uttagits för utbildning till gruppchefer (motsvarande), bör enligt utskottets mening gälla jämväl vid kustartilleriet.

Vad *flygvapnet* beträffar påverkas frågan om övningstidens längd samt värnpliktskontingentens storlek i fred i hög grad av behovet av värnpliktig arbetskraft året runt för flygmaterielens skötsel och för att tillgodose flygsäkerhetsorganisationen. Kontinuerlig tillgång på värnpliktig arbetskraft är en förutsättning för att flygövningar skola kunna bedrivas i sådan omfattning, att krigsberedskapens och flygsäkerhetens krav tillgodoses. Detta behov av arbetskraft kan med i propositionen föreslagen värnpliktskontingent för flygvapnet tillgodoses endast med 12 månaders första tjänstgöring, såvida ej en kostnadskrävande utökning av den fast anställda personalen vidtages. Nedbringas första tjänstgöringens längd under 12 månader, erfordras en betydande utökning av fredskontingenten, vilket emellertid ej är betingat av flygvapnets krigsbehov av värnpliktiga. Med hänsyn till det anförda biträder utskottet departementschefens förslag, att flygvapnets värnpliktiga skola fullgöra första tjänstgöring om 12 månader.

Chefen för flygvapnet har föreslagit, att flygvapnets värnpliktiga härutöver skola fullgöra en repetitionsövning om 30 dagar vid flygvapnet. En sådan repetitionsövning är en förutsättning för att övningar i högre förband

skola kunna anordnas och för att luftbevakningsorganisationen skall kunna övas. Utan repetitionsövning skulle flygvapnets värnpliktiga dessutom ej kunna utnyttjas i dess krigsorganisation under lika lång tid som hittills varit fallet, vilket skulle ställa krav på utökning av fredskontingenten. Tillgång på värnpliktiga under repetitionsövning är vidare en förutsättning för att de luckor i arbetskraftstillgången, som — även vid 12 månaders första tjänstgöring — uppstå under de värnpliktigas grundläggande utbildning, skola kunna täckas. Departementschefen har även framhållit, att man vid de fortsatta övervägandena rörande värnpliktsutbildningen syntes böra pröva, huruvida den sammanlagda utbildningstiden vid flygvapnet borde bestämmas till 13 månader, varigenom utrymme för en repetitionsövning skulle erhållas. Utskottet finner starka skäl tala för att flygvapnets värnpliktiga skola fullgöra en repetitionsövning av angivna längd.

Med hänsyn till vad som anförts i det föregående föreslår utskottet, att övningstidens längd för flygvapnets värnpliktiga sättes till sammanlagt 13 månader, fördelade på en första tjänstgöring om 12 månader och en repetitionsövning om 30 dagar.

Departementschefen har uttalat, att den föreslagna begränsningen av utbildningstiden för de värnpliktiga komme att inom vissa delar av försvaret väsentligt minska kuppberedskapen. I anslutning till vad såväl i den föreliggande propositionen som i motionerna I: 371 och II: 534 anförts vill utskottet understryka angelägenheten av att möjligheterna att avhjälpa förefintliga svagheter med avseende härå ägnas särskild uppmärksamhet vid de fortsatta övervägandena rörande värnpliktsutbildningen.

Föredragande departementschefen framhåller, att försvarsgrenscheferna starkt understrukit vikten av anslagsmedel för utbildningens effektivisering. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att framställningar om medel för detta ändamål förelågo även vid behandlingen 1947 av frågan om en provisorisk avkortning med 30 dagar. Som utskottet tidigare anfört är det utskottets uppfattning, att en av de viktigaste förutsättningarna för den effektivisering och rationalisering av utbildningsarbetet som skall möjliggöra en avkortning av utbildningstidens längd är att de tekniska utbildningsanordningarna av olika slag äro goda. Utskottet, som icke har att taga ställning till frågan om anslag för detta ändamål, kan i princip biträda den hemställan om medel härtill, som framlagts i motionerna I: 368 och II: 531, utan att härvid göra något uttalande om vilket belopp som för det närmaste året kan vara erforderligt.

Utskottet anser, att i det förhandenvarande läget riksdagen endast bör besluta om hur utbildningen bör ordnas under det närmaste året.

Utskottet har, såsom av det anförda framgår, av olika skäl funnit anledning att för det närmaste året vid samtliga försvarsgrenar förordna en längre utbildningstid än den som föreslagits i proposition nr 207. Utskottet förutsätter, att den föreslagna utbildningstiden skall utnyttjas på bästa sätt, och finner det angeläget, att den efter olika linjer pågående försöksverksamheten

och de fortsatta övervägandena rörande värnpliktsutbildningen bedrivs på sådant sätt, att ett säkert underlag erhålles rörande möjligheterna att utan försämring av utbildningsresultatet förkorta utbildningstiden och så att förslag till definitiva bestämmelser om möjligt kan föreläggas nästa års riksdag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring, att det genom propositionen nr 207 framlagda förordningsförslaget icke kunnat i oförändrat skick antagas — måtte i anledning av motionerna I: 369, I: 370 och II: 532 samt II: 530, den sistnämnda i vad den icke avser frågan om anslag, för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning

med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Härigenom förordnas, att beträffande utbildningstiden för *dels* de värnpliktiga, som påbörjat eller påbörja första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd *efter den 31 mars 1948, dels ock* de värnpliktiga i övrigt, beträffande vilka Kungl. Maj:t sådant förordnar, skola *tills vidare* gälla följande avvikelser från bestämmelserna i 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

1. I 27 § 1 mom. A värnpliktslagen föreskriven *tjänstgöring* skall förkortas *med nittio dagar* på det sätt att, där ej Konungen beträffande värnpliktiga avsedda för handräckningstjänst annat bestämmer,

armén eller kustartilleriet tilldelad värnpliktig skall fullgöra första tjänstgöring under *tvåhundra sjuttio* dagar samt repetitions- och efterutbildningsövningar enligt bestämmelserna i angivna lagrum *samt*

flottan eller flygvapnet tilldelad värnpliktig skall fullgöra tjänstgöring i en följd *i trehundra sextio* dagar.

Härigenom förordnas, att beträffande utbildningstiden för *dels* de värnpliktiga, som påbörjat eller påbörja första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd *under år 1948, dels ock* de värnpliktiga i övrigt, beträffande vilka Kungl. Maj:t sådant förordnar, skola följande avvikelser från bestämmelserna i 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

1. I 27 § 1 mom. A värnpliktslagen föreskriven *första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd* skall förkortas på det sätt att, där ej Konungen beträffande värnpliktiga avsedda för handräckningstjänst annat bestämmer,

armén tilldelad värnpliktig skall fullgöra första tjänstgöring under *trehundra* dagar samt repetitions- och efterutbildningsövningar enligt bestämmelserna i angivna lagrum,

flottan tilldelad värnpliktig skall fullgöra tjänstgöring i en följd *under fyrahundra tjuo* dagar,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

kustartilleriet tilldelad värnpliktig skall fullgöra första tjänstgöring under tvåhundraåttiofem dagar, första repetitionsövning under fyrtiofem dagar samt återstående repetitionsövning och efterutbildningsövning enligt bestämmelserna i angivna lagrum,

flygvapnet tilldelad värnpliktig skall fullgöra första tjänstgöring under trehundrasextio dagar samt en repetitionsövning under trettio dagar.

2. Värnpliktig som uttagits för utbildning till gruppechef (motsvarande) vid armén eller kustartilleriet skall enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar, utöver den under 1. angivna tjänstgöringstiden, efter första tjänstgöringens avslutande fullgöra fortsatt tjänstgöring under högst sextio dagar.

2. Värnpliktig, som i 27 § 1 mom. D värnpliktslagen avses, skall fullgöra tjänstgöring under sammanlagt högst femhundrafyrtio dagar.

3. Värnpliktig, som i 27 § 1 mom. D värnpliktslagen avses, skall fullgöra tjänstgöring under sammanlagt högst femhundrasjuttio dagar.

4. För armén tilldelade värnpliktiga utom grupp K anordnas enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar under första tjänstgöringen ett skördeuppehåll under fjorton dagar i en följd, vilket icke inräknas i tjänstgöringstiden. De värnpliktiga åtnjuta under sådant uppehåll ekonomiska förmåner enligt samma bestämmelser som under första tjänstgöring.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Genom denna förordning upphäves förordningen den 30 maj 1947 (nr 228) rörande förkortning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga. Beträffande utbildningstiden för värnpliktig, som varit underkastad bestämmelserna i sistnämnda förordning och å vilken den nya förordningen icke blir tillämplig, skola dock den äldre förordningens bestämmelser fortfarande gälla.

B. att — — — riksdagens åtgärd; samt

C. att — — — riksdagens åtgärd.